

Конспект уроку № 169

Етнографічні регіони України. Частина 2: Південь і Схід України



Link to audio: ukrainianlessons.com/episode169

Вступ

Привіт! Це Анна Огойко і подкаст «Уроки української» — це подкаст для всіх, хто вивчає і любить українську мову.

Сьогодні в нас епізод-**продовження попередньої** теми — про історичні або етнографічні регіони України.

Це такі регіони, які мають особливу культуру, історію і часто навіть свій діалект. Етнографічні регіони України не **збігаються** з областями.

Ви знаєте області. Область — це адміністративний регіон. Як я казала в попередньому епізоді, наприклад, Хмельницька область, **належить** до кількох етнографічних регіонів: це переважно Поділля і Волинь.

Минулого разу я розповідала вам про західні регіони: це Закарпаття, Прикарпаття, Карпати, Буковина, Покуття, Галичина і Волинь. А також про північні регіони: це Полісся, Чернігово-Сіверщина. І **центральні** регіони: Київщина та Поділля.

А сьогодні **завершимо** цю тему **південними** та **східними** регіонами. То як, готові починати?

продовження — continuation
попередній — preceding, previous

збігатися — to coincide

належати — to belong

минулого разу — last time

центральний — central

завершити — to finish, to complete
південний — south, southern
східний — east, eastern

Основна частина

Для початку хочу звернути вашу увагу на центральну Україну. Центральну Україну ще називають «**Наддніпрянська Україна**» або одним великим словом «**Наддніпрянщина**» — тобто це території над Дніпром — найбільшою річкою України.

Наддніпрянська Україна =
Наддніпрянщина — Dnipro Ukraine
(literally: over Dnipro Ukraine)



Наддніпрянина — це досить широке поняття. Тобто до Наддніпрянини належать інші регіони. Ну, **спочатку варто згадати** регіон **Середня** Наддніпрянина, тобто **це самий центр України**. Це південна частина Київської, Чернігівської областей, а також Черкаська, Полтавська і Кіровоградська область. До речі, Кіровоградську область мають **перейменувати** на Кропивницьку область, тому що місто Кіровоград тепер **називається** Кропивницький.

Так от, Середня Наддніпрянина — це дуже важливий регіон **в плані мови**, тому що саме діалекти з цього регіону **взяли за основу** для української **стандартної**, тобто **літературної** мови. Більше про цю історію я розповідала у епізоді про діалекти української мови, це четвертий сезон, епізод 144.

Далі, частиною Середньої Наддніпрянини є регіон **Полтавщина**. Це **Лівобережна Україна** (тобто території на схід від Дніпра, **лівий берег**), переважно це Полтавська область і такі міста, як Полтава, Кременчук, Лубни, Пирятин. Це Полтавщина.

Далі, на схід від Полтавщини розташований регіон **Слобожанщина** або **Слобідська Україна**. Це Харківська, Луганська, Донецька області, а також південь Сумської і схід Полтавської областей.

Це переважно **степи**, **степова** територія, колись її ще називали **Дике Поле**. Бо це була **малонаселена** територія, і тільки з XV **століття** її почали **заселяти** українці та **козаки**. Вони **утворювали** такі **поселення**, села, які називали «слобідки» — **звідси і назва** «Слобожанщина». Слобідки — Слобожанщина.

Також якщо говорити про Схід України, треба згадати про **Донбас** — я думаю, ви чули про цей регіон в **новинах**. На жаль, це погані новини — про **окупацію** Донбасу. Взагалі, слово «Донбас» почали використовувати тільки в XIX столітті. Це позначення **промислової** території, яку там почали **розробляти**. На Донбасі почали **активно видобувати кам'яне вугілля** і тому туди почали **переїжджати** люди, і досить різні люди, різних **національностей**. Український письменник Сергій Жадан ось так написав про Донбас, послухайте:

«Донбас — це такий **казан**, в який **звозилися**, **зселялися** **надзвичайно** різні люди — з різних регіонів, з різними ідеями, бажаннями, **темпераментами** і **характерами**. **Відповідно**, це така **дійсно гримуча суміш**».

Тобто так, Донбас — це історичний та економічний регіон України, він утворився під час **промислової революції** у XIX столітті, але це не зовсім етнографічний регіон. Донбас **охоплює** більшість Донецької і Луганської областей. І також цей регіон ще називають **Донеччина** або Донщина — він назви річки Сіверський Донець.

спочатку — at first
варто згадати — I should mention, it is worth mentioning
середній — middle
перейменувати — to rename, to give a new name
називатися — to be called

в плані мови — in terms of the language, when it comes to the language
взяти за основу — to take as a basis
стандартний — standard
літературний — literary
далі — next
Полтавщина — Poltavshchyna
Лівобережна Україна — Left-bank Ukraine
лівий берег — left bank

Слобожанщина = Слобідська Україна — Slobozhanshchina (Sloboda Ukraine)

степ — steppe
степовий — steppe (*adjective*)
Дике Поле — the Wild Fields
малонаселений — underpopulated
століття — century
заселяти — to populate, to settle
козаки — Cossacks
утворювати — to create
поселення — settlement
Донбас — Donbas
новини — news
окупація — occupation
промисловий — industrial
розробляти — to develop
активно — actively
видобувати кам'яне вугілля — to mine coal
переїжджати — to move
національність — nationality
казан — cauldron
звозитися — to be brought together (in large quantity)
зселятися — to be settled collectively
надзвичайно — extremely
темперамент — temperament
характер — character
відповідно — thus



А тепер **перейдемо** до регіонів, які утворюють південь України. Це дуже цікава частина України, тому що історично її території **бували** в різних державах: це і **Стародавня Греція**, і **Османська імперія**, і **Російська імперія**. Тому, крім українців, тут жили і живуть люди різних національностей.

Почнімо, мабуть, із **Запоріжжя** або **Запорожжя** — це місця, розташовані за **порогами** Дніпра, нижче **острова Хортиця**. Можливо, ви чули про цей регіон з історії України, бо саме на Запоріжжі були активними українські козаки. А про козаків у нас є епізод в четвертому сезоні подкасту — це епізод 131 на тему «Козаки: ким вони були?». Власне, на Запоріжжі **сформувалася велика козацька держава — Запорізька Січ**. Більше про це слухайте в епізоді 131.

Також регіон Запоріжжя, разом з містами Дніпро, Кривий Ріг, Кропивницький, ще називають Придніпров'я. Як бачите, є різні регіони, і вони навіть часто перетинаються.

А ми рухаємося далі на південь. Ми маємо там два **моря: Чорне море і Азовське море**. Звідси й назви регіонів: Причорномор'я і Приазов'я.

Почнімо з Приазов'я — це регіон над Азовським морем і такі міста, як Мелітополь, Бердянськ, Маріуполь і Генічеськ. У **середньовіччі** Приазов'я належало до держави **Кримське ханство**, ми пізніше поговоримо більше про це. А зараз регіон Приазов'я популярний для **літнього відпочинку** на морі.

І на північному **узбережжі** Чорного моря маємо Північне Причорномор'я — це Миколаївська і Херсонська області. Так само як і на Приазов'ї **більшість** території Причорномор'я — це степ. А ще тут чудово **ростуть кавуни та дині**! Якщо ви були в Україні в серпні, то ви, мабуть, **куштували** наші **величезні** кавуни з Херсонщини.

Частина Причорномор'я також належить до регіону **Бессарабія** — цей регіон, який переважно охоплює землі **Молдови**, а також частину Чернівецької і Одеської областей.

До речі, саме місто Одеса — дуже особливе. Якщо ви там **бували**, то ви **знаєте про що я**. Це і одеський **гумор**, і **архітектура**, і їжа, і особливо, мова. Тому Одесу інколи навіть **виділяють в окремий** регіон.

А останній етнографічний регіон, який ми сьогодні розглянемо — це Крим. Бо про **Крим** ми не **забудемо**, правда? Так от, Крим — це півострів, тобто територія, яка **оточена** морем, але також пов'язана з **материком**. Неповний острів такий — **півострів**.

Досить особлива частина Криму — це Південь Криму, або Південне узбережжя Криму. Цій території **притаманний**

дійсно — really
гримуча сума — explosive mix
промислова революція — Industrial Revolution
охоплювати — to include
Донеччина — Donechchyna
перейти — to move
бувати — to be (sometimes)
Стародавня Греція — Ancient Greece
Османська імперія — Ottoman Empire
Російська імперія — Russian Empire
Запоріжжя = Запорожжя — Zaporizhzhia (Zaporozhia)
пороги — rapids (of a river)
острів — island
Хортиця — Khortytsia
сформуватися — to develop, to arise
козацький — cossack (*adjective*)
держава — state
Запорізька Січ — Zaporozhian Sich
море — sea
Чорне море — Black Sea
Азовське море — Sea of Azov

середньовіччя — Middle Ages
Кримське ханство — Crimean Khanate
літній відпочинок — summer holidays

узбережжя — shore, coast

більшість — most (of)
рости — to grow
кавун — watermelon
диня — melon
куштувати — to taste
величезний — huge, enormous
Бессарабія — Bessarabia
Молдова — Moldova

гумор — humor
архітектура — architecture
виділяти — to separate
окремий — separate (*adjective*)
Крим — Crimea
забути — to forget
оточений — surrounded
материк — mainland, continent
неповний — incomplete
півострів — peninsula
притаманний — inherent

середземноморський клімат і гірський рельєф. Міста на півдні Криму мають **античну історію**, вони належали до **давньогрецьких колоній**. Це Сімферополь, Севастополь, Керч, Євпаторія, Феодосія.

Крим має особливу історію, яка, на жаль, триває **досі**. **З давніх часів** Крим **населляли кримські татари**, і в часи **Радянського Союзу** їх **примусово виселяли**. Тобто кримські татари змушені були покинути свій рідний край. У 2014 році Росія **окупувала** Крим і в результаті, знову ж таки, багато кримських татар **змушені** були **виїхати** з півострова. А Росія почала заселяти Крим **росіянами**. **Наразі** країни світу не **визнають** Крим російським, і ми розуміємо, що ця ситуація дуже **непроста**, але одного дня, сподіваємось, справедливість буде відновлено. І щодо України, і щодо кримських татар.

А в мене все! До речі, якщо ви бували в Україні або маєте тут родичів чи друзів, у яких регіонах України вони живуть? **Маю на увазі** не в областях, а саме в історичних, етнографічних регіонах. Подумайте про це! А карта регіонів **для вашої зручності** буде на сторінці епізоду ukrainianlessons.com/episode169.

середземноморський клімат — Mediterranean climate
гірський рельєф — mountainous terrain
антична історія — ancient history
давньогрецька колонія — ancient Greek colony
досі — till now
з давніх часів — since ancient times
населяти — to populate, to settle
кримські татари — Crimean Tatars
Радянський Союз — Soviet Union
примусово — forcibly
виселяти — to evict
окупувати — to occupy
змушений — forced
виїхати — to leave, to move out
росіянин — Russian
наразі — now, at present
визнавати — to recognize
непростий — not simple
маю на увазі — I mean
для вашої зручності — for your convenience



10 корисних речень

А зараз **традиційно** розглянемо 10 речень з моєї **розповіді** детальніше.

1

На початку я сказала:

Для початку хочу звернути вашу увагу на...

...Центральну Україну.

Це чудовий **варіант** почати про щось розповідати, наприклад, якщо ви **проводите презентацію** чи якийсь **публічний виступ**:

Для початку хочу (або я хочу) звернути вашу увагу.

Звернути увагу — це дуже корисний вираз, який ми часто вживаємо, коли хочемо, щоб хтось був до нас **уважний**, тобто **уважно** нас послушав.

традиційно — traditionally
розповідь — narrative

варіант — variant, option
проводити презентацію — to hold a presentation
публічний виступ — public speech
для початку — to start (begin), first
звернути вашу увагу — to draw your attention
уважний — attentive
уважно — attentively



Ви можете сказати: **зверніть увагу!**

Або хочу звернути вашу увагу на... плюс знахідний відмінок.

Повторіть:

Для початку хочу звернути вашу увагу на...

2

Далі я сказала: Наддніпрянщина — це досить **широке поняття**.

Це досить широке поняття.

Це коли ви говорите про якесь поняття — тобто якесь слово як ідею. І це поняття має багато **значень**.

Наприклад, регіон України — це широке поняття, бо це може бути і область, і історичний, і мовний регіон.

Досить широке поняття — тобто не дуже, але досить широке.

Досить — це менше, ніж дуже.

Повторіть:

Це досить широке поняття.

3

Далі я згадала регіон Середня Наддніпрянщина:

Це самий центр України.

Слово «самий» ми тут використовуємо, щоб **наголосити** на ньому: це прямо центр-центр, англійською буде «the very center of Ukraine» — самий центр України.

Також слово «самий» ще означає один, сам, самотній.

Повторіть ще раз:

Це самий центр України.

4

Далі в одному з регіонів України люди утворювали поселення, і називали їх «слобідки» — звідси і назва регіону «Слобожанщина».

Звідси і назва.

Звідси — це відповідь на питання «**звідки?**» **Звідси** — тобто з

Зверніть увагу! — Pay attention!

широ́ке поняття — broad concept (term)

зна́чення — meaning

до́сить — 1) quite, fairly, rather; 2) enough

наго́лосіти — to accentuate

зві́дки — where from, from where

зві́дси — 1) from here; 2) hence



цього місця, з цього часу або просто з цього.

Звідси і назва — тобто назва походить з цього слова, зі слова «слобідки».

Повторіть:

Звідси і назва.

5

Після Запоріжжя я сказала:

Рухаємося далі...

...на південь.

Знову ж таки, якщо ви хочете провести презентацію чи **лекцію**, і ви хочете якось **перейти на іншу тему**, ви можете сказати: Рухаємося далі — тобто перейдімо до наступної теми.

лекція — lecture
перейти на іншу тему —
to switch to another topic

Повторіть:

Рухаємося далі.

6

Наступне речення про Одесу. Я сказала:

Саме місто Одеса — дуже особливе.

«Саме місто» — the city itself. Ми **привертаємо до нього увагу**, **виокремлюємо** його. Саме місто Одеса або сама Одеса — так теж можна було сказати.

привертати увагу до — to attract (draw)
attention to
виокремлювати — to distinguish

Повторіть ще раз:

Саме місто Одеса — дуже особливе.

7

Далі, ще одне речення про Одесу.

Якщо ви там бували, то ви знаєте про що я.

Бувати — це бути, але, можливо, бути не один раз. Я, наприклад, була в Одесі десь п'ять разів.

Якщо ви там бували (або якщо ви там були), то ви знаєте, про що я.



Ви знаєте, про що я — це корисне речення. Тобто ви знаєте, що я маю на увазі (you know what I mean), але це набагато коротше: ви знаєте, про що я. Ви знаєте про що я.

Повторіть повне речення.

Якщо ви там бували, то ви знаєте про що я.

8

Речення номер вісім — **коротеньке**:

Крим — це півострів.

Півострів — це територія, яка оточена морем, але також пов'язана з материком.

Які ще є півострови? Ну, наприклад, **Італія** розташована на **Апеннінському півострові**. Півострів.

Повторіть:

Крим — це півострів.

9

Наступне речення про кримських татар у часи Радянського Союзу:

Кримські татари змушені були покинути свій рідний край.

Кримські татари змушені були або були змушені. Це **пасивний стан**, тобто їх **змусили**, зробили так, що вони **мусили** переїхати.

Вони були змушені **покинути** свій **рідний край**.

Рідний край — це місце, де ви народились, місце, де живуть люди такого самого **народу**, як і ви.

Так от, кримські татари змушені були покинути (або залишити) свій рідний край.

Повторіть ще раз:

Кримські татари змушені були покинути свій рідний край.

10

І останнє речення — **оптимістичне**:

Справедливість буде відновлено.

коротенький = **короткий** — short
(diminutive)

Італія — Italy
Апеннінський півострів —
the Italian Peninsula

пасивний стан — passive voice
змусити — to force
мусити — 1) to have to, to be obliged to;
2) to be forced to
покинути — to abandon, to leave
рідний край — native land
народ — people, nation

оптимістичний — optimistic



Конспект уроку №169
Етнографічні регіони України. Частина 2: Південь і Схід України

Це знову ж таки пасивний стан. **Справедливість** — від слова **справедливий**. Навіть не знаю, як пояснити це слово українською... Англійською це justice. Справедливість.

Справедливість буде **відновлено**. Тобто хтось відновить справедливість у майбутньому. Відновити — від слова «новий». **Повернути** щось назад до нового. Відновити. Ми сподіваємось, що справедливість буде відновлено.

Повторіть ще раз:

Справедливість буде відновлено.

справедливість — justice
справедливий — fair, impartial

відновити — to restore

повернути — to bring back



Список речень

1.	Для початку хочу звернути вашу увагу на...	To begin, I want to draw your attention to ...
2.	Це досить широке поняття.	This is a fairly broad concept.
3.	Це самий центр України.	This is the very center of Ukraine.
4.	Звідси і назва.	Hence the name.
5.	Рухаємося далі...	Let's move on...
6.	Саме місто Одеса — дуже особливе.	The city of Odesa itself is very special.
7.	Якщо ви там бували, то ви знаєте про що я.	If you've been there, you know what I mean.
8.	Крим — це півострів.	Crimea is a peninsula.
9.	Кримські татари змушені були покинути свій рідний край.	Crimean Tatars were forced to leave their native land.
10.	Справедливість буде відновлено.	Justice will be restored.



Завершення

І на сьогодні все! **Насамкінець** хочу звернути вашу увагу на наші конспекти уроків, у яких ви знайде повний текст епізоду, переклад складних слів на англійську мову, а також 10 корисних речень і вправи для практики.

Більше про преміум-підписку на конспекти та карту регіонів України ви знайдете на сторінці епізоду за посиланням ukrainianlessons.com/episode169.

Бажаю вам всього найкращого! Почуємось **за тиждень**! На все добре!

насамкінець — in the end

за тиждень — in a week

Вправи

1

Що зайве? Виберіть:

1. Наддніпрянщина

- | | |
|-------------------------------|--------------------|
| А українська літературна мова | В широке поняття |
| Б територія над Дніпром | Г південна Україна |

2. Слобожанщина

- | | |
|------------------------------------|-----------------------------------|
| А була густонаселеною територією | В степова територія |
| Б назва пішла від слова «слобідки» | Г інша назва — Слобідська Україна |

3. Донбас

- | | |
|------------------------|--------------------------|
| А окупація | В козаки |
| Б промислова територія | Г багато національностей |

4. Запоріжжя

- | | |
|--------------------|----------------------|
| А козацька держава | В кам'яне вугілля |
| Б острів Хортиця | Г за порогами Дніпра |

4. Крим

- | | |
|-------------------|-----------------------------|
| А острів | В середземноморський клімат |
| Б гірський рельєф | Г антична історія |

2

Установіть відповідність.

- | | |
|--|-----------------------------------|
| 1. ____ Якщо буде холодно, | А то змінять своє життя. |
| 2. ____ Якщо ти був у Криму, | Б то легко знайдеш роботу. |
| 3. ____ Якщо вона вивчить слова, | В то напише добре тест. |
| 4. ____ Якщо хтось запросить мене в театр, | Г то бачив Кримські гори. |
| 5. ____ Якщо ми поїдемо в Україну, | Ґ то я погоджусь. |
| 6. ____ Якщо піца буде смачна, | Д то я залишусь вдома. |
| 7. ____ Якщо вони переїдуть, | Е то я замовлю ще одну. |
| 8. ____ Якщо ти креативний, | Є то відвідаємо Одесу. |

3

Опрацюйте таблицю. Підкресліть правильний варіант.

пів + іменник у називному відмінку	пів + іменник у родовому відмінку
«пів» слугує для творення нового поняття	пів = половина
п'їшемо разом	п'їшемо окремо
півострів, півколо, північ	пів острова, пів години, пів яблука

1. південь / пів день
2. півміста / пів міста
3. піввідра / пів відра
4. півкуля / пів куля
5. півмісяць / пів місяць
6. півкраїни / пів країни
7. пів'ящика / пів ящика



4

Перекладіть українською мовою:

1. Crimea itself is a very special place. If you've been there, you know what I mean.

2. I want to draw your attention to Donetsk. It is the very center of Donbas.

3. We were forced to leave Crimea because Russia occupied it.

4. Justice is a fairly broad concept.

5. Let's move on. There is Siverskyi Donetsk river in Donechchyna, hence the name.





Відповіді на вправи

1

1. Г
2. В
3. В
4. В
5. А

2

- | | |
|------|------|
| 1. Д | 5. Є |
| 2. Г | 6. Е |
| 3. В | 7. А |
| 4. Г | 8. Б |

3

- | | |
|--------------|---------------|
| 1. південь | 5. півмісяць |
| 2. пів міста | 6. пів країни |
| 3. пів відра | 7. пів ящика |
| 4. півкуля | |

4

1. Сам Крим — це дуже особливе місце. Якщо вам (ти) там були (був, була), то знаєте (знаєш) про що я (що я маю на увазі).
2. Я хочу звернути вашу (твою) увагу на Донецьк. Це самий центр Донбасу.
3. Ми були змушені (змушені були) покинути Крим, тому що (бо) Росія окупувала його.
4. Свобода — це досить (доволі) широке поняття.
5. Рухаємося далі. На Донеччині є річка Сіверський Донець, звідси і назва.

